

ET SPIL MELLEM ØJET OG RUMMET

Refleksioner over Hotel Pro Formas *Stedets Algebra*

af Christian Pagh

To ting fylder sindet med stadig fornyet og tiltagende beundring og ærefrygt, jo oftere og jo mere vedholdende jeg tænker over dem: stjernehimlen over mig og moralloven i mig. Det gælder for dem begge, at jeg ikke skal søge dem uden for min synskreds og gøre dem til genstand for formodninger, som var de indhyllede i mørke eller placere dem i det transcendent; jeg ser dem for mig umiddelbart med bevidstheden om min eksistens.

Immanuel Kant

At blive voksen er et genlære at lege med barnets alvor.

Friederich Nietzsche

Stille forventning, når man bevæger sig ind i Arthur Wittmaacks otte etagers høje, ellipseformede rotunde i Axelborg. Ved foden af trappen bydes man på lyserødt mundgodt af en ung kvinde. En stemme opfordrer til at man spreder sig på balkonerne og bevæger sig rundt under forestillingen *to get a different view*. Så er det sagt: det handler om at sanse, om at se.

Welcome to the hotel, lyder det fra værtinden og dj'en, når folk er ved at have fundet et sted at begynde. Mørket sænker sig, og billeder begynder at falde henover gulvet under én, indrammet af balkonernes ellipser. En klinisk hotellobby toner frem, flyder og brydes henover geometriske strukturer på bunden af rotunden: en cirkel på gulvet, skåret af en oprejst skærms linie og to halve rektangler. Billederne glider foranderlige henover gulvet, cirklen, skærmen. Kvinden der bød på mundgodt, figurerer nu som receptionist i filmfladerne og afhandler rituelt venligt sit arbejde. Stemningen er det internationale hotels, med dets særprægede mangel på særpræg. En oplevelse af ophævelsen af lokal forankring, af virkeligt sted. Her optræder omverdenen filtreret gennem uniformeret høflighed eller som genstande i *giftshoppens* orden: løsrevne, skabt til at blive fragtet et andet sted hen. Forestillingen erklærer sig som et hotel: en art mellemrum, hvor erfaringen af sted ophæves. Men på Hotel Pro Forma bliver man sat til at reflektere over erfaringen af stedet. Man må derfor opleve at vente.

Snarere end at forvente at opleve. For det handler om *stedets algebra*.

Welcome to the giftshop... Lobbyen afløses af en lang billedbevægelse af fragmenter af arabisk overflade: lysende arabesker, fremmede butikker, uforståelige skilte – man er på vej ind i en ubestemmelig arabisk by med højhuse under konstruktion, tomme gader akkompagneret af popmusik med repetitive mønstre; arabisk tonalitet, vestlig rytme. Receptionisten er med os som rejseleder i kanten af billederne, halvt påklædt i indladende positurer, åbenlyst optaget langt fra den arabiske by. Hun viser en verden frem, hun intet ved om. En bevidst kitchet turisttekstur hviler over billedkonstellationen. Ligesom turisten er vi i færd med at bevæge os ind på ukendt territorium. Vi har kun overfladen at se og vore egne øjne at gøre det med. Vi er fremmede i dette land. 'Det arabiske' bliver ikke forklaret, ikke politiseret, ikke sat på plads. Det sitrer ubestemmeligt bag kvinden, i billedernes flakken. Det handler om vores fordomme, vores blik på det fremmede.

LEGEN: MELLEM STEDET OG BLIKKET

Men vi kommer længere ind – selv om vi ikke kommer tættere på. *Open the doors – go out into the streets...* Fra hvert vores udsigtspunkt på balkonerne i Axelborg bliver vi hemmelige tilskuere til forskellige hverdagssteder i den arabiske verden. En stor, stille plads, der krydses af en tjener, der serverer te på en bakke. Kameraet dvæler ved pladsens rolige, rytmiske liv, der gentages

forskuet på de forskellige flader. En mand læser avis. En langstrakt, hvid buegang. En hemmelighedsfuld gyde i gadelygternes skær, flankeret af højt arabisk murværk. I fokus i billederne er bogstaveligt talt *steder*. Menneskene på disse billeder tildeles ikke den særlige opmærksomhed af kameraet, man er vant til. En furet mands ansigt står længe skåret i halvt af *ramen*, mens gangens symmetri fastholdes fuldendt i blikkets akse. Billederne forbliver på afstand af verden, umotiveret, let rystende dvælende ved detaljer og rum. Det er som om, der ikke er noget blik bag kameraet. Det giver fornemmelse af, at stederne har deres eget liv, når vores øjne er draget videre.

Billedernes tilsyneladende stille, tilfældige præg peger på en fysisk præmis, der kommer før vores forståelse gør. Peger på det rum, der begrænser vores udsyn og dermed betinger det. Det er det rum, vi er i her – Axelborg, København – og det rum vi ser fremstillet på forskellige flader: dér, det lykkelige Arabien.

Det er som at være på rejse, da man var barn. Fuldt af anelser og spørgsmål. De små ting, man ser: de store vinduer ud mod gaden og natten, hænderne med rolex-ur, der kærtegner hvide kjortler, en fremmed families stilfærdige samtale i skumringen, uigennemtrængelige skrifttegn, samtaler man ikke forstår. I dette univers bliver fordomme en præmis, man kan hengive sig til, lege med. Tanken kan prøve muligheder i spændingsfeltet mellem billedernes verden og ens egen verden, hvorfra ens begreber om det arabiske har sit ophav. *Det er der – men hvad er det egentlig?* Forestillingen giver plads til denne leg med forestillinger.

Forestillingens omdrejningspunkt er netop en legende ubestemthed, der muntert spilles af en stor, rød bold, der stille dukker op i kanten af billederne: ved vandet, rullende over en tom plads med byen i baggrunden. Og til sidst dukker den op i rummet, hvor den trilles så let af kvinden, men som altid lidt ustyrligt, henover gulvet. Som i fodbold er kernen i spillet i sig selv egentligt tåbelig. Opmærksomheden er på den ubekendte faktors forunderlige evne til at sætte noget i værk. På spillet i mødet mellem blik og sted. På dette spils struktur.

Welcome to the learning center... – i mørket lyser to lysende hvide cirkler op, udfyldes af liner, bliver til hjul, glider rundt, udvikler sig til en art stjernebilleder; geometriske strukturer tegnes, trekkanter, stjerner, de får dybde, bliver til kegler, kuber. En gestaltning af forhold mellem flade og rum, mellem rummelig forståelse og verdensrummet. Matematik og fysik. Algebra er teorien for regnereglernes struktur. *Stedets algebra* er en forestilling om den strukturelle erfaring af sted. En opstilling af de faktorer, der kommer før synet. Synets arkitektur spændt ud af tid og rum – som en form, i sin stadige tilblivelse muliggør menneskelig erfaring.

SPILE: OVERFLADENS VIRKELIGHED I RUMMET

You want to see what's behind the curtain? - Welcome to the stage... På trappen gennemfører værtinden en stiliseret striptease, med en vis kejthed, men udstråler samtidig styrke. Hun blotter sig ikke. Man kommer ikke tættere på noget gennem denne afklædningsmanøvre. Man møder blot igen og igen en evindeligt dragende overflade. At der bag den ene overflade er en anden forbliver imidlertid ikke en gammel postmoderne pointe, hvor man ser sig indfanget i et håbløst spil af overfladiskhed. Det centrale i Hotel Pro Formas univers er forholdet mellem overflade og det specifikke rum. Overfladen er hele tiden i spil med rummets tre dimensioner. Spillet sættes i værk, når kvinden undervejs tilsyneladende skærer i gulvet. Eller når loftets hvide kuppel projiceres på gulvet. Eller mest prægnant: når kvinden tilsyneladende langsomt, magisk, hæves fra gulvet – indtil hendes skygge går sin egne veje og ender med at holde sin kaster i hånden. Det optiske bedrag er imidlertid ikke kun en finte. Det er en opmærksomhed rettet mod, hvordan billedernes flade virker ind i det tredimensionelle rum. Når vi bevæger os op ad trappen til de øverste balkoner, ser vi ned på de andre publikummer, der ser ned i denne forunderlige *lanterna magica*. Vi ser tilblivelsen af en iscenesat, overfladisk repræsentation af 'det arabiske'. Men samtidig påminde man om, hvordan denne overflade virker ind på vores egen virkelighed. Og om at den arabiske verden også virkelig findes bag forestillingen. Ligesom Axelborg, København. Med netop

denne arkitektur og historie. *Stedets Algebra* giver plads til en hengivelse til overfladens tekstur. Men derved insisterer den netop på, at det ikke allerede er afgjort, hvordan vi skal tolke den.

I dette rum på Axelborg er det altså tilladt os at være fremmede og lege med overfladen. Se: kvindens hud, når hun overfladebehandler den med barberbladet. Billederne, der projiceres ud over hendes hud. Lysets forandring, der med ét skaber en terrasse med solstemning. Men se også: rummet. Denne bygnings materialer. Se de andre publikummer se. Se forestillingen blive til, tydeligt, af lysmand og dj på næstnederste balkon. I denne dobbelthed bliver *Stedets algebra* en hyldest til spillet mellem øjet og rummet. En hyldest til forestillingen i begge ordets betydninger: til det, vi fysisk stiller foran os, det vi kan se – som eksempelvis en teaterforestilling – og til den menneskelige forestillingsevnes kraft. Den grundlæggende strukturlighed, der muliggør at mennesket kan begribe verden med sanserne og samtidig se videre. Kort sagt: spillet, der åbner sig i mødet med tid og rum.

ALVOR: HVERT RUM TIL SIN TID

Stod forestillingen *Stedets Algebra* alene kunne dens spil måske opfattes som overfladisk. Fordi den handler om oplevelsen af overflade. Men *Stedets Algebra* står ikke alene. I et nærliggende etablissement var der foredrag, filmforevisninger og debatter. Vestlige forestillinger om det arabiske blev udfordret. Arabiske kunstnere kom til orde. Reelle møder og meningsudvekslinger fandt sted. I dette andet rum blev man ansporet til at forholde sig politisk, praktisk, voksent. I virkelighedens rum må man forstå, reducere muligheder, komme bag om overfladen for at handle. I forestillingens rum må man til gengæld gerne forholde sig æstetisk. Her kan man tillade sig den totale åbenhed for forestillingen. Som et barn.

Hen imod forestillingens slutning fører billedfladerne os ned ad en trappe til en øde gang, hvor en lille dreng klædt som voksen ligeså stille og alvorligt bygger med klodser – en høj, fin konstruktion. Hengivelsen til byggeriet er fuldendt, alvorlig. Når værket falder sammen, starter han ufortrødent forfra. Soundtracket er en arabisk inspireret udgave

af *It's a mans world*, hvor det lyder at "a man is lost in the wilderness". Forestillingen lader sin tilskuer stå *lost in the wilderness* og stiller opgaven: leg alvorligt med. Men gør det frygtløst. Som der står i programmet. *Frygt ikke, jeg ved det heller ikke.*

Stedets Algebra insisterer på at skabe et legende univers hengivet til den alvorlige, frygtløse leg med forestillingens vildnis. Hermed fastholdes på kantiansk vis det politisk-etiske og det æstetisk-sanselige som to adskilte domæner. Den æstetiske oplevelse af forestillingen får lov til at være en erfaring i sin egen ret. Legen stritter i kraft af sin form netop imod at blive sat på plads af moralens krav om nytte eller videnskabens om sandhed. Den peger – som også hos Kant – på potentialet i forestillingens frie, legende spil. Heri ligger et fællesskab, der kommer før enighed eller uenighed om, hvordan virkeligheden skal tolkes. Heri ligger en erfaring af de fælles mulighedsbetingelser, der kommer før vores subjektivitet: tid og rum.

Men vel er de to rum hos Hotel Pro Forma – og Kant – adskilte. Samtidig står de netop altid allerede i forhold til hinanden. Som en tilbagevendende udfordring om at kunne differentiere imellem forskellige måder at forholde sig. En udfordring om igen og igen at se – uden per automatik at vide, hvad det sete betyder eller indebærer. Og om igen og igen *bagefter* at forholde sig – med Kants ord – *myndigt* til tilværelsen. Selv at tage ansvar for, hvordan erfaringen af det æstetiske skal omsættes til tolkning, handling.

Stedets Algebra handler, som alle Hotel Pro Formas forestillinger, om at se synet selv efter i sømmene. Om igen og igen at skulle gøre sig den ulejlighed at undersøge de mange mulige kombinationer mellem mennesker og materialitet, mellem forestilling og virkelighed. Om at al verden ikke er bestemt endnu. At se med den omhyggelige, fascination, der er kendetegnet barnet og forskeren: at verden hele tiden skal genopdages.